

WYDAWNICTWA
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ m. st. WARSZAWY

№ 76

Programy wykładów Prywatnej Jednorocznej Koedukacyjnej Szkoły
Bibliotekarskiej Zarządu Miejskiego w m. st. Warszawie

№ 5

STANISŁAW JARKOWSKI

ZARYS WIEDZY O PRASIE

PROGRAM:

Wstęp.

Rola prasy w życiu politycznym, społecznym, kulturalnym i gospodarczym.

Znaczenie zbiorów, organów prasy w bibliotekach.

Zarys wiedzy o prasie — niezbędna część składowa wykształcenia zawodowego sfer bibliotekarskich.

Część I.

A. *Geneza, definicja i nazwy prasy oraz jej organów; ich typologia oraz statystyka w rozwoju historycznym.*

1. Prasa — etap rozwoju stałej i regularnej obsługi informacyjnej w rozpowszechnianiu wiadomości i opinii, o aktualnych wydarzeniach i sprawach — od czasu stosowania w tej organizacji druku, jako sposobu powielania informacji i opinii.
2. Rzut oka na rozwój organizacji publicznej obsługi informacyjnej przed wprowadzeniem druku.
3. Etapy rozwoju publicznej obsługi informacyjnej po wprowadzeniu do niej druku — w związku z dalszym rozwojem kulturalnym, politycznym, społecznym i gospodarczym narodów i państw oraz z rozwojem środków komunikacyjnych, transportowych i technicznych w dziedzinie drukarstwa itp.:

- a) w wiekach XV—XVIII;
 - b) w wieku XIX i w latach 1901—1914;
 - c) w czasie wojny światowej 1914—1918;
 - d) w ostatnio minionym 20-leciu (1918—1938).
4. Statystyczne ujęcie rozwoju prasy w najważniejszych momentach życia publicznego wieków XVII—XX i jej stanu obecnego, ze specjalnym uwzględnieniem prasy polskiej.
5. Typologia wydawnictw prasowych:
- a) podział zasadniczy typu wydawnictw na:
 - 1) dzienniki (gazety) i
 - 2) inne czasopisma (ich nazwy: półtygodnik, tygodnik, dziennik, dwutygodnik, półmiesięcznik, miesięcznik, półtoramiesięcznik, dwumiesięcznik, kwartalnik);
 - b) podział obu typów wydawnictw na:
 - 1) polityczne i
 - 2) innej treści (apolityczne)
 oraz według formy prawnej ich publikowania na:
 - 1) państwowe (rządowe),
 - 2) organizacji zbiorowych i
 - 3) prywatne;
 - c) podział wydawnictw politycznych na:
 - 1) organy informacji i
 - 2) organy opinii;
 - d) podział czasopism apolitycznych na wydawnictwa:
 - 1) treści ogólniejszej i
 - 2) treści specjalnej (schematyka rzeczowa),
 z zastosowaniem nadto podziału jednych i drugich na:
 - 1) informacyjne,
 - 2) instruktywne i
 - 3) treści mieszane;
 - e) wydawnictwa samodzielne (główne) i dodatkowe oraz mutacje.

B. Organizacja i technika prasy.

I. Wydawnictwo prasowe:

1. Cechy charakterystyczne dwu zasadniczych typów wydawnictw: dzienników i czasopism:
 - a) strony zewnętrznej (format, tytuł, układ, objętość);
 - b) treści (informacje, opinie, zakres, ilustracje oraz ogłoszenia);
 - c) formy prawnej (przedsiębiorstwo i jego rodzaje w ręku jednej osoby, spółki, towarzystwa akcyjnego, koncernu).
2. Wydawca(y) oraz jego(ich) czynności, cele i zadania, tudzież stosunek do redakcji i administracji.

3. Redakcja i jej praca:
 - a) personel redakcji i podział jego pracy w dzienniku: redaktor główny — naczelny, redaktorzy działów, sekretarz redakcji i współpracownicy miejscowi stali (specjaliści, reporterzy, sprawozdawcy i inni), korektorzy, oraz zamiejscowi — korespondenci stali i umyślni;
 - b) personel redakcji czasopisma i jego praca.
4. Informacja, interwiew, reportaż, opinia (wzmianka, notatka, artykuł), reklama (cechy).
5. Ilustracja (rodzaje).
6. Drukarnia wydawnictwa prasowego.
7. Administracja wydawnictwa i jej praca.
8. Kolportaż (prenumeraty i sprzedaż pojedyncza) oraz ogłoszenia.

II. Współczynniki prasy:

1. Agencje prasowe i ich typy oraz zakres pracy:
 - a) agencje telegraficzne (właściwie: telefoniczne, telegraficzne i radiowe) oraz ich obsługa i stosunek do wydawnictw prasowych (service biuletynowy, teleskryptory, radiowa obsługa informacyjna i inne);
 - b) agencje informacyjno-artykułowe oraz biura korespondencyjne;
 - c) agencje i biura ogłoszeniowe;
 - d) agencje ilustracyjne i fotograficzne oraz kliszowe i matrycowe;
 - e) typy mieszane agencji typów a, b, c i d;
 - f) agencje kolportażowe i ekspedycyjne;
 - g) agencje kontroli i dokumentacji prasy (wycinki);
 - h) agencje kontroli nakładów wydawnictw (w Stanach Zjedn. Ameryki Póln.);
 - i) znaczenie agencji dla prasy.
2. Biura oraz referaty prasowe urzędów państwowych i komunalnych oraz instytucyj społecznych, zawodowych i kulturalnych.
3. Poczta, telegraf, telefon, radio, telewizja oraz koleje, automobile, żegluga, lotnictwo.
4. Organizacje społeczno- i gospodarczo-zawodowe wydawców prasowych i dziennikarzy oraz literatów itp. (związki, syndykaty, kluby, zrzeszenia itp.), a także porozumienia prasowe dwukrajowe i organizacje międzynarodowe.

5. Instytucje przysposobienia zawodowego dziennikarskiego (szkoły dziennikarskie — w Polsce i w Ameryce) oraz instytuty badań naukowych nad prasą i krzewienia wiedzy o prasie w społeczeństwie.
6. „Prasa prasy” (czasopisma fachowe, poświęcone zagadnieniom prasowym, gospodarczym, organizacyjnym itd. oraz naukowe, poświęcone zagadnieniom naukowego badania prasy).

C z ę ś ć I I.

Prasa a naród i państwo oraz społeczeństwo, życie gospodarcze i kulturalne.

- A. Prasa — współczynnikiem życia kulturalnego, społecznego, politycznego i gospodarczego, jako pośrednik w wymianie dóbr duchowych i materialnych oraz rzecznik interesów, reprezentowanych przez odnośne wydawnictwa (zob. w „typologii prasy”). Czytelnictwo prasy — w różnych krajach.
- B. Blaski i cienie, wzloty i upadki oraz walory i braki — dodatnie i ujemne strony prasy.
- C. Prawodawstwo prasowe i cenzura oraz jej rodzaje i antagonizm między nimi a prasą. Pośrednia i bezpośrednia ingerencja Państwa w działalność prasy. (Rzut oka w przeszłość i na stan obecny stosunków prasowych w różnych państwach o różnej strukturze ustrojowej).

Z a k o ń c z e n i e.

Przyszłość prasy.

Zależność prasy od rozwoju środków komunikacyjnych i transportowych. Stopniowa przewaga najnowszych wynalazków telekomunikacyjnych (radia oraz telewizji) nad dawniejszymi (telegraf, telefon, poczta itp.) wobec coraz większych i szybszych postępów, udoskonaień i uproszczeń najnowszych zdobyczy radiofonii i telewizji oraz ich autopopularyzacji w kierunku stworzenia ludziom możliwości bezpośredniego jakby uczestniczenia w wydarzeniach bez względu na ich odległość.

Dziennik radiowo-telewizyjny — dziennikiem przyszłości, jako najbardziej udoskonalona gazeta mówiona, bo mówiąca i pokazująca wydarzenia niemal jednocześnie z nimi, a poza tym jakby ulepszona gazeta drukowana pod postacią utrwalanych do odtworzenia w każdym czasie wydarzeń za pomocą mikroskopijnej taśmy filmowej i stylosu.

LITERATURA

obowiązująca:

1. *Chełmiński J.* Jej Królewska Mość Prasa. Zwięzły zarys teorii prasy i dziennikarstwa. Lwów [1927]. str. 132.
2. *Chm[ielowski] P.* Dziennikarstwo polskie. — Wielka Encykl. Powsz. Ilustr. T. XVIII. Warszawa 1896. str. 625—636.
3. *Cz[arnowski] J. S.* Dziennikarstwo. — Wielka Encykl. Powsz. Ilustr. T. XVIII. Warszawa 1896. str. 596—624.
4. *Gorski S.* Dziennikarstwo polskie. Zarys historyczny. Warszawa 1905. str. 134.
5. *Grzegorzczak P.* Dziesięciolecie prasy polskiej 1918—1928. Warszawa 1929. str. 18. Odb. z monografii „Dziesięciolecie Polski Odrodzonej”.
6. *Jouvenel R.* Dziennikarstwo w 20-tu lekcjach. Tłum. z franc. J[an] O[strowski] N[aumoff]. Warszawa 1927. str. 93.
7. *Kosiakiewicz W.* Prasa jako organ życia publicznego. Warszawa 1917. str. 32.
8. *Loebl E.* Kultura i prasa. Spolszczone pod red. i przedmową S. Gorskiego. Warszawa 1905. str. 155 + II.
9. *Trepiński A.* Dziennikarz na prowincji. Warszawa 1938. str. 47.

uzupełniająca:

10. *Bąkowski K.* Dziennikarstwo Krakowskie do r. 1848. — „Rocznik Krakowski”. T. VIII, 1906. Kraków. str. 129—188.
11. *Czarnowski St. J.* Literatura periodyczna i jej rozwój. Kraków 1892, 1895. T. 2. str. 152; 486.
12. *Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 listopada 1938 r.* Prawo prasowe. Poznań [1938]. str. 30.
13. *Dziennikarstwo polskie na Śląsku.* Zarys historyczny. Bytom 1912. str. 64.
14. *Dzikowski M.* Definicja „czasopisma” w bibliotekarstwie. Kraków 1928. str. 22. Odb. z „Przeglądu Bibliotecznego”.
15. *Grott O.* Die Zeitung. Ein System der Zeitungskunde (Journalistik). Mannheim, Berlin, Leipzig 1928—1930. T. 4. [w tomie IV — „Literaturverzeichnis” od str. 343].
16. *Jaeger K.* Zeitungswissenschaft (Journalistik). Dessau 1926. str. VI + 80.
17. *Jarkowski S.* Najstarsze pokolenie prasowe w roku 200-lecia prasy w Polsce. Szkic bibliograficzno-statystyczny. Warszawa 1930. str. 16. (Biblioteka prasowa polska. VI).
18. *Jarkowski S.* Die polnische Presse in Vergangenheit und Gegenwart. — „Zeitungswissenschaft” 1937. str. 505—612. Zeszyt 8-my [specjalny].
19. *Jarkowski S.* Prasa prasy. Notatki bibliograficzno-historyczne. Warszawa 1932. str. 63. Odb. z wydawnictwa „Przegląd Graficzny, Wydawniczy i Papierniczy”. (Biblioteka prasowa polska. VIII).
20. *Jarkowski S.* Zbiory prasy w Polsce. Notatki i uwagi informacyjne oraz

- dezyderaty dotyczące zbiorów prasy w Polsce. Warszawa 1932. str. 58. Odb. z wydawnictwa „Przegląd Graficzny, Wydawniczy i Papierniczy”. (Biblioteka prasowa polska. IX).
21. *Jubileusz „Czasu” [1848—1898]*. Kraków 1899. str. 405.
 22. *Karwowski S.* Czasopisma wielkopolskie. Cz. I. 1796—1859. Poznań 1909. str. 83.
 23. *Kerżencev V.* Gazeta. Ee organizacija i technika. Moskwa 1919. str. 158.
 24. *Księga jubileuszowa Kuriera Porannego. 1877—1902.* Pod red. F. Fryzego. Warszawa 1903. str. 320.
 25. *Księga pamiątkowa na dziewięćdziesięciolecie dziennika „Czas”. 1848—1938.* Warszawa 1938. str. 211.
 26. *Kucharzewski J.* Czasopiśmiennictwo polskie wieku XIX w Królestwie, na Litwie i Rusi oraz na emigracji. Warszawa 1911. str. 121.
 27. *Kurier Warszawski.* Książka jubileuszowa. 1821—1896. Warszawa 1896. str. 735.
 28. *Lehmann E. H.* Einführung in die Zeitschriftenkunde. Leipzig 1936. str. X + 253.
 29. *Łydko L. i Sobociński L.* Z dziejów prasy pomorskiej. Powstanie i rozwój prasy w Polsce oraz skorowidz pism polskich na Pomorzu. Grudziądz 1925. str. 100.
 30. *Osada S.* Prasa i publicystyka polska w Ameryce. W treściwym referacie opracował z okazji dwuchsetletniego jubileuszu prasy w Polsce i sześćdziesięciolecia w Ameryce. Pittsburgh 1930. str. 96 + 12 nlb.
 31. *Pollard J. E.* Principles of Newspaper Management. New-York 1937. str. X + 462.
 32. *Polska Agencja Telegraficzna 1918—1928.* Warszawa [1928]. str. 31.
 33. *Rzut oka na piętnastolecie pracy I. P. P. Agencji Informacji Prasowej Polskiej w Warszawie 1920—1935.* Warszawa 1935. str. 35.
 34. *Starzyński R.* Agencje informacyjne. Dzieje, stan obecny i znaczenie prasowych agencji telegraficznych. 1835—1935. Warszawa 1935. s. 60.
 35. *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811—1911.* Pod red. W. Bruchnalskiego. Lwów 1911, 1912. T. 2.
 36. *Szempliński Z.* Prasa zawodowa w Polsce. Warszawa 1929. str. 21. Odb. ze „Statystyki pracy”.
 37. *Wasowski J.* Kto może być dziennikarzem? Warszawa 1939. str. 47.
 38. *Weill G.* Le journal. Origines, évolution et rôle de la presse périodique. Paris 1934. str. XIX + 450.
 39. *Wiłdecki A.* Agencje prasowe. Warszawa 1936. str. 100.
 40. *Wolert W.* Demokracja i kultura. Praca oświatowa zagranicą. Warszawa 1930. str. 202—223.
 41. *Wyższa Szkoła Dziennikarska w Warszawie.* Rzut oka na dwudziestolecie pracy uczelni. 1917—1937. Warszawa 1937. str. 54.

42. Zakrzewski S. Z. Ogłoszenie prasowe. Warszawa 1938. str. 98.
43. *Zaranie fotografii dziennikarskiej w Polsce*. 1910—15.X.1925. Piętnastolecie pierwszej agencji fotograficznej Mariana Fuksa. [Warszawa 1925]. str. 28.
44. Zawadzki W. Dziennikarstwo w Galicji w r. 1848. Lwów 1878. str. 151.
45. Zieleniewski L. (Wyd.). Ustawodawstwo prasowe. Zbiór ustaw, rozporządzeń, okólników oraz orzecznictwo sądów. Warszawa 1933. str. 292 [oraz] Suplement I. Warszawa 1934. str. 144.

Czasopisma:

46. *Cahiers de la Presse*, Revue trimestrielle de l'Institut de Science de la Presse. Paris. R. I. 1938.
47. *Prasa*. Organ Polskiego Związku Wydawców Dzienników i Czasopism. R. I, 1930 — IX, 1938 sq. Warszawa.
48. *Zeitungswissenschaft*. Monatsschrift für internationale Zeitungsforschung und Archiv für Presserecht. R. I, 1926 — XIII, 1938 sq. Berlin.

Informatory:

49. *Handbuch der Weltpresse*. Eine Darstellung des Zeitungswesens aller Länder. Hrsg.... unter Leitung von Dr Karl Bömer. Leipzig 1937. str. XIX + 632.
50. *Informator prasowy*. R. I, 1938/39, Warszawa.
51. *Katalog prasowy PARA*. R. I, 1921 — IX, 1938/39, Poznań.
52. *Spis gazet i czasopism Rzeczypospolitej Polskiej oraz poradnik reklamowy*. Biuro ogłoszeń Teofil Pietraszek. R. I, 1921 — VII, 1936/37. Warszawa.

Bibliografie:

53. Bömer K. Bibliographisches Handbuch der Zeitungswissenschaft. Kritische und systematische Einführung in den Stand der deutschen Zeitungsforschung. Leipzig 1929. str. VIII + 344.
54. Bömer K. Internationale Bibliographie des Zeitungswesens. Leipzig 1932. str. XXI + 373.
55. Daszkiewicz K. i Jarkowski S. Bibliografia ważniejszych prac dotyczących prasy polskiej. Warszawa 1922. str. VI + 19. (Biblioteka prasowa polska. III).
56. Jarkowski S. Literatura dotycząca prasy polskiej. (Notatki krytyczno-bibliograficzne). Warszawa 1911. str. 100. Odb. z „Przeglądu Narodowego”.
57. Jarkowski S. Najnowsza literatura o prasie i jej nauce w Polsce. (Notatki bibliograficzno-krytyczne). Warszawa 1930. str. 32. (Biblioteka prasowa polska. VII).
58. Zieliński S. Bibliografia czasopism polskich zagranicą 1830—1934. Warszawa 1935. str. 308 + 4 nlb. + 1 mapa.

Warszawa 1938. Z zasiłku Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

SKŁAD GŁÓWNY:

Poradnia Biblioteczna Związku Bibliotekarzy Polskich

Warszawa, Marszałkowska 69 m. 5. Tel. 8.40-93.

Konto P. K. O. 21.495.

Druk. Jan Świętoński i S-ka. Warszawa.

